Поляруш Анатолій Васильович,
здобувач кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ, начальник
слідчого управління фінансових розслідувань ГУДФС у
Сумській області

ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ПІДАКЦИЗНИХ ТОВАРІВ

Розслідування злочинів взагалі та пов'язаних з незаконним обігом підакцизних товарів зокрема, невід'ємно пов'язане із використанням спеціальних знань. Завдяки останнім забезпечується встановлення конкретних обставин злочину, які підтвердять або спростують причетність конкретної особи до його вчинення, а також вирішується низка інших важливих для розслідування питань.

У криміналістиці багато вчених присвятили свої праці вивченню спеціальних знань та їх використання при розслідування злочинів. Слід назвати таких як: Т. В. Аверьянова, В. П. Бахін, Р. С. Бєлкін, В. І. Гончаренко, О. О. Ейсман, А. А. Закатов, П. В. Іщенко, Н. І. Клименко, В. К. Лисиченко, М. П. Сегайта ін.

Так, О. О. Ейсман під спеціальними знаннями пропонував розуміти знання не загальновідомі, не загальнодоступні, які не мають масового розповсюдження, а такі знання, якими володіє певне коло осіб - спеціалісти [1, с. 19].

Такі вчені як А. А. Закатов та Ю. Н. Оропай, під спеціальними знаннями в судочинстві пропонують розуміти перевірені практикою професійні знання компетентних осіб, їх уміння користуватися науково-технічними засобами та

прийомами для виявлення, фіксації і дослідження доказів в ході слідчої дії [2, с. 81].

Найбільш вдале, на нашу думку, визначення спеціальних знань було сформоване В. Г. Гончаренком, який під спеціальними знаннями у кримінально- процесуальному значенні пропонує розуміти знання в науці, техніці або мистецтві, застосовані для отримання доказової інформації спеціально підготовленими особами [3, с. 65].

Розслідування злочинів пов'язаних з незаконним обігом підакцизних товарів практично неможливе без використання знань різних галузей. Розглянемо коротко з якою метою і з яких галузей знань необхідно залучати спеціалістів при розслідуванні розглядуваної категорії злочинів.

Підакцизними предметами визнаються ті вироби, яким присвоєно певний код згідно з Гармонізованою системою опису та кодування товарів. Відповідно до ст. 204 Кримінального кодексу України до підакцизних товарів належать:1) алкогольні напої; 2) тютюнові вироби; 3) спирт етиловий та інші спиртові дистиляти; 4) інші підакцизні товари(це деякі транспортні засоби; пиво солодове; нафтопродукти (легкі, середні і важкі дистиляти, спеціальні і моторні бензини, гас (керосин)), високооктанові кисневмісні домішки до бензинів сумішевих) [4, с. 90]. Прикладом необхідності використання спеціальних знань є той факт, що для з'ясування питання, чи є вилучена у особи рідина алкогольним напоєм, призначається судово-хімічна експертиза; для встановлення походження, виду тощо вилученої речовини призначається експертиза паливно-мастильних матеріалів та нафтопродуктів тощо.

Поряд з цим, при необхідності вирішення питання віднесення вилученого товару до категорії підакцизних предметів слід вирішувати шляхом проведення товарознавчої експертизи.

За всі підакцизні товари сплачується акцизний збір, тобто непрямий податок на окремі товари, визначені законом як підакцизні, який включається до ціни цих товарів. Акциз є одним із стабільних і суттєвих джерел поповнення бюджету держави, встановлюється, як правило, на високоліквідну, високорентабельну чи монопольну продукцію, виконує не лише фіскальну, а й регулюючу, а інколи і природоохоронну функцію. Під час збуту незаконно виготовлених алкогольних напоїв і тютюнових виробів можуть використовуватись незаконно виготовлені, незаконно отримані або підроблені марки акцизного збору, які теж піддаються експертному дослідженню, зокрема техніко-криміналістичному дослідженню документів.

Збут незаконно виготовлених алкогольних напоїв і тютюнових виробів особами, які взагалі не мають ліцензій на оптову або роздрібну торгівлю ними супроводжуються підробкою документів, тому актуальним буде призначення і проведення технічної експертизи документів та судово-почеркознавчої експертизи.

Отже, ми згадали лише деякі судові експертизи, які стосуються дослідження вилучених об'єктів за злочинами розглядуваної категорії. Однак, часто при розслідуванні таких злочинів призначаються інші види судових експертиз, які допомагають встановити важливі для розслідування факти. Наприклад, дактилоскопічна експертиза уможливлює ідентифікувати відбитки пальців рук, залишені злочинцями на самих підакцизних товарах або ж на інших предметах залишених на місці події. Тому сміливо можна стверджувати про важливість використання спеціальних знань у розслідуванні злочинів та достатньо широке

коло можливостей завдяки яким встановлюють істину у кримінальному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Эйсман А.А. Заключение эксперта. Структура и научные обоснования / А. А. Эйсман. М., 1967. - 19 с.

2. Закатов А. А. Использование научно-технических средств и специальных знаний в расследовании преступлений / А.А.Закатов, Ю. Н. Оропай. - К., 1980. - 81 с.

3. Гончаренко В.И. Использование данных естественных и технических наук в уголовном судопроизводстве / В. И. Гончаренко. - К.: Вища школа. Изд-во при Киев.ун-те. - 1980. - 160 с.

4. Кримінальний кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 10 верес. 2013 року: (Офіц. Текст). - К.: Паливода А. В., 2013. - 212 с. - (Кодекси України).